

opuscula scripsit librum de Illustribus viris, à sanctis Apostolis usque ad suam ætatem imitatus Tranquillum, Græcumque Apollonium, & post catalogum plurimorum, se quoque in calce voluminis quasi abortivum & minimum omnium Christianorum posuit: ubi sibi necesse fuit usque ad quintum & decimum annum Theodosii principis, si quæ scripserat breviter annotare. Commemorans inter cetera, quæ passim supra notata sunt: quod scripserat altercationem Luciferiani, & Orthodoxi. De locis, librum unum: de essentia Dei, librum unum: Hebraicorum nominum, librum unum: contra Pelagium librum unum. Epistolarum ad diversos, librum unum. Ad Marcellam Epistolarum, librum unum. Ad Paulam, inquit, & Eustochium, quia quotidie scribuntur, incertus est numerus. Quis nostrum tanta potest legere, quanta scripsit iste vir beatus Hieronymus? Quis hunc ardentem in scripturis animum & ferventem in Dei servitio, non miretur? Quis eum non potius angelum, quam hominem dixerit: dum nulli magis congruit illud propheticum: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est? Certè si manens in carne, secundum hominem ambulasset: ad tantum culmen scientiæ nullatenus pertigisset. Sed neque cuperet dissolvi cum Paulo, nec cum Christo se confideret inter angelos regnaturum. Verùm quia de mundo triumphaverat, quasi de laboris premio jam securus ad Heliodorum loquebatur: Crede mihi, nescio quid plus lucis aspicio: libet sarcina corporis abjecta ad purum ætheris evolare fulgorem. Tanta demum lassitudine fatigatus est, ut etiam in stratu suo jacens funiculo, quem intrabem suspenderat, supinus manibus apprehenso erigeretur. Ut videlicet officium monasterii prout poterat, exhiberet. nihil tamen minus sensus sinceritate vigeat ad rationem reddendam, undecumque interrogatus fuisset. Nam & beato Augustino Hipponensi Episcopo, suis eum questionibus provocanti, verius abyssum abyssum invocanti plenissime satisfecit: & se velut emeritum judicans, his eum verbis à sui provocatione deterret: Nos nostra habuimus tempora, & cucurrimus quantum potuimus, nunc te corrente & longa spatia transmeante, nobis detur otium. Simulque ut cum venia & honore tuo dixerim, ne solus mihi de poetis proposuisse aliquid videaris, memento Dareis & Entelli, & vulgaris proverbii, quod bos lassus fortiter pedem figat. Ad quod beatus Augustinus suppliciter respondens, ait: Cur itaque conor contra contractum fluminis, & non potius deprecor veniam? Obsecro, ut si te lassus, dimittas mihi: & si bos ut tibi videris, lassus senectute fortè corporis, non vigore animi: tamen in area dominica fructuoso labore defudans: ecce sum, si quid perperam dixi, fortius fige pedem. Non mihi molestum esse debet pondus ætatis tuæ, dummodo conteratur palea culpæ meæ. Præterea in libro quem ipse Augustinus contra errorem Juliani Pelagiani descripsit, qui nuptias censébat damnabiles, quod nihil ex eis nasceretur ab omni liberum obligatione peccati: dum plures contra ejus pestiferum dogma catholicos testes introduxisset, ita eundem præferens Hieronymum intulit. Nec sanctum Hieronymum presbyterum contemnendum arbitris,

qui Græco & Latino, insuper Hebræo eruditus eloquio, ex occidentali ad orientalem transiens Ecclesiam, in locis sanctis, atque in literis sacris usque ad decrepitam vixit ætatem. Cujus nobis eloquium ab Oriente in Occidentem, ad instar solis resplenduit. Omnis denique qui ante illum aliquid ex utraque urbis parte de doctrina Ecclesiæ legit, nec alia de re hanc quam prædixi, tenuit promissitque sententiam. Igitur beatus Hieronymus postquam exuberanti scriptorum suorum copia, inexpugnabilem Ecclesiæ Christi turrim contra jacula hæreticorum coerexit: nonagesimo ætatis suæ anno, imperii autem Theodosii duodecimo, in senectute bona migravit ad Dominum, videlicet ultima Septembris, & ejusdem diei hora ultima cum sol occideret. Sanctæ autem ac venerabiles femine Paula scilicet & Eustochium, exemplo & commotione ejus sæculi contemptrices, & crucis Christi bajula, ante ejus obitum vocante sponso emigrarant. Porro beatus Hieronymus dum adhuc viveret, scalpendo saxum in ingressu spelunçæ dominici præsepis, sepulchrum sibi fecerat non longè à sepulchro prædictarum sanctarum. Ubi sæculi perversitate devicta sepultus est pridie Calend. Octobris. Mirabitur forsitan lector tam sanctas personas habere invidos potuisse. Mirandum verò non est: semper enim virtutes persequitur invidia, feriuntque summos fulmina montes. Nec mirum videri debet, hæc bonis contingere, cum ipse Dominus Phariseorum zelo sit crucifixus, & omnes sancti æmulos habuerunt. Esau persequatur Jacob. Saul quærebat animam David, & Salomoni suscitavit ipse Dominus Adad Idumeum. Jezabel etiam sacerdotes fugere compulit: & omnes Prophetas persecutus est populus Judæorum. Paulus Apostolus de fratribus falsis conqueritur, & per murum demittitur, ne ab hostibus capiatur. Ac multimoda enarrans pericula de se suisque similibus loquitur: Spectaculum facti sumus huic mundo, & angelis & hominibus. Et, Nos stulti propter Christum. Et, Quod stultum est Deo, sapientius est hominibus. Unde & Salvator loquitur ad patrem: Tu scis insipientiam meam, quem in Evangelio propinqui quasi mentis impotem æstimabant, & adversarii calumniabantur, dicentes: Dæmonium habet. Et, Samaritanus est. Et, In Beelzebub principe dæmoniorum ejecit dæmonia. Sed beatus qui dicere potest cum Apostolo: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ: quoniam in sanctitate & sinceritate, & gloria Dei conversati sumus in mundo. Audiens proinde Dominum dicentem: Ideo mundus vos odit, quia non estis de mundo. Si enim essetis de mundo: mundus quod suum erat diligeret. Periculosum est malum dixisse de bonis. Nam sicut probatis ad coronam, ita exprobrantibus ad damnationis tumulum cedit. Quod & beatus Augustinus testatur, dicens: Nemo laceret servos Dei, quia non expedit lacerantibus. Servis quidem Dei falsis detractionibus crescit merces, sed & poena crescit detraherentibus. Nam non sine causa dictum est: Cum vos oderint homines & exprobraverint, mentientes: gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis. Itaque consolemur invicem in verbis istis, benedicentes Dominum in omnibus viis suis. Qui vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

SEVERI SULPICII TESTIMONIUM DE S^{TO} HIERONYMO.

Dialog. Libro primo.

Igitur inde digressus, Bethleem oppidum petii, quod ab Hierosolymis sex millibus disparatur, ab Alexandria autem sedecim mansionibus abest. Ecclesiam loci illius Hieronymus presbyter regit. Nam parochia est Episcopi: qui Hierosolymam tenet. Mihi jam pridem Hieronymus superiori illa mea peregrinatione compertus, facile obtinuerat, ut nullum mihi expetendum rectius arbitrarer. Vir enim præter fidei meritum, dotemque virtutum, non solum Latinis atque Græcis, sed & Hebræis etiam ita litteris institutus est, ut se illi in omni scientia nemo audeat comparare. Miror autem, si non & vobis per multa quæ scripsit opera compertus est, cum per totum orbem legatur. Nobis verò, Gallus inquit, nimium nimiumque compertus est. Nam ante hoc quinquennium quendam illius libellum legi, in quo tota nostrorum natio monachorum ab eo vehementissimè vexatur, & carpitur. Unde interdum Belgicus noster valde irasci solet, quod dixerit, nos usque ad vomitum solere satiari. Ego autem illi viro ignosco, atque ita sentio, de Orientalibus illum potius monachis, quam de Occidentalibus disputasse. Nam edacitas in Græcis gula est, in Gallis natura. Tum ego: scholasticè, inquam, Galle defendis gentem tuam: sed quæso te, liber iste, nunquid hoc solum vitium damnat in monachis? Immo verò, inquit, nihil penitus omisit, quod non carperet, laceraret, exponeret: præcipuè avaritiam, nec minus vanitatem insectatus est. Multa de superbia, non pauca de superstitione discernit, verè fatebor, pinxisse mihi videretur vitia multorum. Cæterum de familiaritatibus virginum & monachorum, atque etiam clericorum, quam vera, quam fortia disputavit; unde à quibusdam,

quos nominare nolo, dicitur non amari. Nam sicut Belgicus noster irascitur, edacitatis nimia nos notatos: ita illi fremere dicuntur, cum in illo opusculo scriptum legunt, coelibem spernit virgo germanum fratrem, quærit extraneum. Ad hæc ego: nimium, inquam, Galle progredieris: cave ne & te aliquis, qui hæc fortassis agnoscat, exaudiat, teque unà cum Hieronymo incipiat non amare. Nam quia scholasticus es, non immeritò te verus Comici illius admonebo: *Obsequium amicos, veritas odium parit.* Tua nobis potius, ut cæperas Postumiane, repetatur Orientalis oratio: Ego, inquit, ut dicere institueram, apud Hieronymum sex mensibus fui: cujus jugis adversus malos pugna, perpetuumque certamen, concivit odia perditorum. Oderunt eum hæretici, quia eos impugnare non desinit: oderunt Clerici, quia vitam eorum insectatur, & criminat. Sed planè eum boni omnes admirantur, & diligunt. Nam qui eum hæreticum esse arbitrantur, insanunt. Verè dixerim, catholica hominis scientia, sana doctrina est. Totus semper in lectione, totus in libris est: non die, non nocte requiescit: aut legit aliquid semper, aut scribit. Quod nisi mihi fuisset fixum animo, & promissum, Deo teste, propositam eremum adire, vel exigui temporis punctum à tanto viro discedere noluissem. Huic ergo traditis atque commissis omnibus meis, omnique familia, quæ me contra voluntatem animi mei secuta tenebat implurum, exoneratus quodammodo gravi face penitus, ac liber regressus Alexandriam, visitatis ibi fratribus, ad superiorem inde Thebaidam, id est, ad Ægypti extrema contendit. Ibi enim vastæ patentis eremi solitudines plurimum ferebantur habere monachorum.

G E N N A D I I I L L U S T R I U M V I R O R U M C A T A L O G U S.

I.

HIERONYMUS noster litteris Græcis ac Latinis Romæ adprimè eruditus; Presbyter quoque ibidem ordinatus est. Porro ad Bethleem oppidum juvenis advenit: ubi prudens animal ad præsepe Domini sese obtulit permanfurum. Inter cætera operum suorum opuscula, usque ad Theodosii xiv. Imperii annum, à beato Petro sumens exordium, usque in semetipsum, de viris illustribus scripsit. Innumeris præterea libris, Apostolorum

Prophetarumque constructionibus editis, immobitem Catholice turrem Ecclesiæ contra perfidorum jacula consummavit. Litteris quoque Hebraicis atque Chaldaicis ita edoctus, ut omnes veteris Testamenti libros, ex Hebræorum scilicet codicibus, verteret in Latinum. Danielem quoque Prophetam Chaldaico stylo locutum, & Job justum Arabico, in Romanam linguam utrumque Auctorem perfectæ interpretatione mutaverit. Marthæi nihilominus Evangelium ex Hebræo fecit esse Romanum. Namque mentis corporisque virginitatem,

& delictorum poenitentiam prædicans atque custodiens, solus omnium Romanorum omnes xv. Prophetarum commentatus est libros. In cunctis præterea librorum suorum prologis, ita se luculentissimum interpretem, & in immensis Epistolarum suarum voluminibus nervosum Catholicis exhibet lectoribus; ut nec perfidis quandoque pepercisse, nec invidis cessasse videatur. Nonagenarius ferme, ut perhibent, postea in Domino requievit. Quem Stridon oppidum genuit; Roma inclyta erudit; Bethleem alma tenet; spiritum aula caelestis suscepit. Amen. Claruit maximè sub Theodosio principi & filii ejus Arcadio & Honorio.

Hæc non habentur in editis, neque in MSS. Libris: nisi tantum in codice manuscripto vetustissimo Corbientis seu Sangermanensi nostro 142. qui annos refert plus mille, etque scriptus antiquis characteribus merovingiacis, ut jam observatum est in notis ad librum de viris illustribus Tomo IV.

I I.

Jacobus Presbyter, cognomento sapiens, Nestibenæ nobilis Persarum modo civitatis Episcopus unus ex numero sub Maximiano persecutore confessorum: & eorum qui in Nicena synodo Arianam perversitatem *εὐσεβίου* oppositione damnarunt. Hunc virum beatus Hieronymus in libro *ἠγωνίας*, velut magnarum virtutum hominem nominans, in Catalogo scribarum cur non posuerit, facile excusabitur, si consideremus ipsos tres vel quatuor Syros quos posuit, interpretatos in Græcum se legisse testatum. Unde constat eum ignorasse illo tempore Syram linguam vel literas. Et ideo hunc qui necdum in aliam versus est linguam nescisse scriptorem. Comprehendit autem omne opus suum in viginti sex libris: id est, de fide adversum omnes hæreses, de charitate generali, de jejuniis, de oratione, de dilectione erga proximum speciali, de resurrectione, de vita post mortem, de humilitate, de poenitentia, de satisfactione, de virginitate, de ascensu animæ, de circumcissione, de azymi benedictione: pro qua in Isaia legitur: Non exterminabitur bo-trus: de Christo quod filius Dei sit & consubstantialis patri: de castitate adversum gentes, de constructione tabernaculi, de gentium conversatione, de regno Persarum, de persecutione Christianorum. Composuit & *ἠγωνίαν* minoris quidem Græcorum curiositatis, sed majoris fiduciam: quia divinarum scripturarum autoritate constructum, comprimit ora eorum qui præsumptuosa suspitione de adventu Antichristi vel Domini nostri inaniter philosophantur. Moritur hic vir Constantii temporibus, & jux præceptum patris ejus Constantini intra muros Nestibensæ sepelitur, ob custodiam videlicet civitatis, quod secundum fidem Constantini evenit. Nam post multos annos ingressus Julianus Nestibem, & vel gloriæ sepulti invidens, vel fidei Constantini, cuius ob id domum persequeretur, iussit efferrî de civitate sancti corporis reliquias: & post paucos menses consulendæ licet reipublicæ Jovinianus imperator qui Juliano successerat, tradidit barbaris civitatem: quæ usque hodie Persarum ditioni cum finibus suis subjecta servit.

I I I.

Julius urbis Romæ Episcopus, scripsit ad Dionysium quendam de incarnatione Christi Dominum Epistolam unam: quæ illo quidem tempore utilis

visa est adversum eos, qui ita duas per incarnationem in Christo asserere personas, sicut & naturas: nunc autem perniciose probatur: fomentum enim est Eutychiæ & Timotheæ impietatis.

I V.

Paulinus Presbyter, discipulus beati Ephrem, diaconi, homo acris valde ingenii: & in divinis doctus scripturis: sed vivente magistro clarus in doctoribus Ecclesiæ fuit: & maximè ex tempore declamator. Post illius autem obitum, amore primatus & nominis, separans se ab Ecclesiâ, scripsit contraria fidei multa. Huic obitus beatus Ephrem astanti sibi dixisse fertur: Vide Pauline ne te submittas cogitationibus tuis: sed cum te ad purum comprehendisse putaveris Dominum, crede nec intellexisse. Præferat enim illum ex studiis vel sermonibus ejus, nova investigare, & immensum intellectum tenere: unde eum frequenter Bardehanem novellum vocabat.

V.

Vitellius Afer, Donatianum schisma defendens, scripsit de eo quod odio sint mundo Dei servi: in quo si tacuisset de nostro velut persecutorum nomine, egregiam doctrinam ediderat. Scripsit & adversum gentes, & adversum nos, velut traditores in persecutione divinarum scripturarum: & ad regulam Ecclesiasticam pertinentia multa disseruit. Claruit sub Constante filio Constantini principe.

V I.

Macrobios Presbyter, ut & ipse ex scriptis Optati cognovi, Donatianorum postea in urbe Roma occultus Episcopus fuit. Scripsit cum adhuc in Ecclesiâ Dei presbyter esset, & ad confessores, & virgines librum: moralis quidem, sed valde necessaria doctrinæ: & præcipue ad studium castitatis aptissimis valde sententiis communitum. Claruit inter nostros, primum Africa: & inter suos, id est, Donatianos sive Montenses, postea Romæ.

V I I.

Heliodorus Presbyter, scripsit librum unum de naturis rerum exordialium: in quo ostendit unum esse principium, nec quicquam coævum Deo: nec mali conditorem Deum: sed ita bonorum omnium creatorem, ut materia qua ad malum usa est, post inventa malitia à Deo sit facta. Nec quicquam materialium absque Deo credatur conditum: aut fuisse aliarum rerum creatorem præter Deum: qui præsentia sua cum viderit mutandam naturam, præmonuit de poena.

V I I I.

Pachomius Monachus, vir tam in docendo quam in signa faciendo apostolicæ gratiæ, & fundator Ægypti cœnobiolorum, scripsit regulam utrique generi monachorum aptam, quam angelo dictante perceperat. Scripsit & ad collegas præposituræ suæ Epistolas, in quibus alphabetum mysticis tectum sacramentis, velut humanæ consuetudinis excedentem intelligentiam claudit: solis credo eorum gratiæ, vel meritis manifestum: id est, ad

abbatem Cornelium, unam: ad abbatem Syrum, unam: ad omnium monasteriorum præpositos: ut in unum antiquius monasterium, quod lingua Ægyptiaca vocatur Baum congregati, paschæ diem, velut æterna lege concelebrent, Epistolam unam. Similiter & ad diem remissionis quæ mense Augusto agitur: ut in unum præpositi congregarentur, Epistolam unam: & ad fratres qui foras monasterium missi fuerant operari, Epistolam unam.

I X.

Theodorus Presbyter, successor & gratiæ & præposituræ supradicti abbati Pachomii, scripsit ad alia monasteria scripturarum sanctarum Epistolas sermone digestas. In quibus tamen frequenter meminit magistri & institutoris Pachomii: & doctrinæ ejus ac vitæ proponit exempla: quæ ille ut doceret angelo ministrante didicerat. Simul & hortabatur permanendum in proposito cordis & studii: & redire in concordiam & unitatem eos qui post abbatis obitum dissensione facta, à cœtu semetipsos absciderant unitatis. Sunt autem hujus exhortationis Epistolæ tres.

X.

Oresies Monachus, amborum, id est, Pachomii & Theodori collega, vir in sanctis scripturis ad perfectum instructus: composuit librum divino conditum sale, totiusque monasticæ disciplinæ instrumentis constructum, & ut simpliciter dicam, in quo totum penè vetus & novum Testamentum compendiosis disertionibus, juxta monachorum dumtaxat necessitatem, invenitur expositum: quem tamen vice testamenti prope diem obitus sui fratribus obtulit.

X I.

Macarius Monachus ille Ægyptius, signis & virtutibus clarus, unam tantum ad juniores professionis suæ scripsit Epistolam: in qua docet illum perfectè posse Deo servire, qui conditionem creationis suæ cognoscens, ad omnes semetipsum inclinaverit labores: & luctando atque Dei adversum omne quod in hac vita suave est, auxilium implorando: ad naturalem quoque perveniens puritatem, continentiam velut naturæ debitum munus obtinuerit.

X I I.

Evagrius Monachus, supradicti Macarii familiaris discipulus, divina & humana literatura insignis, cujus etiam liber qui attulatur vita patrum, velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit. Scripsit multa monachis necessaria, è quibus ista sunt: Adversum octo principalium vitiorum suggestiones, quas aut primus advertit, aut inter primos didicit, octo ex sanctarum Scripturarum testimoniis opposuit libros: ad similitudinem videlicet Domini, qui tentatori suo semper scripturarum testimoniis obviavit: Ita ut unaquæque, vel diaboli, vel vitiatæ naturæ suggestionum contra se habeat testimonium: quod tamen opus eadem simplicitate qua in Græco inveni, iustus in Latinum transtuli. Composuit & Anachoretis, simpliciter viventibus, librum centum sententiarum per capitula digestum,

& eruditus ac studiosus, quinquaginta sententiarum, quem ego Latinum primus feci. Nam superiorem olim translatus: quia vitiatum & per tempus confusum vidi: partim reinterpreto, partim emendando authoris veritatem restitui. Composuit & cœnobitis ac synodotis doctrinam aptam vitæ communis. Et ad virginem Deo sacratam, libellum competentem religioni & sexui. Edidit & paucas sententias valde obscuras: & (ut ipse in his ait) solis monachorum cordibus agnoscibiles: quas ego similiter Latinis dedi. Vixit longa ætate, signis & prodigiis pollens.

X I I I.

Theodorus Antiochenæ Ecclesiæ Presbyter, vir scientia cautus, & lingua disertus, scripsit adversum Apollinaristas & Anomæos, de incarnatione Domini, libros ad quindecim millia versusum continentes. In quibus ratione purissima & testimoniis scripturarum, ostendit Dominum Jesum, sicut plenitudinem deitatis, ita plenitudinem humanitatis habuisse. Docet & hominem duabus tantum substantiis constare, anima scilicet & corpore: sensumque & spiritum non alteram esse substantiam, sed officia esse animæ ingenita, quibus spirat, quibus rationabilis est, quibus sensibile facit corpus. Quartum decimum autem hujus operis librum, propriè de increata & sola incorporea dominâque omnium sanctæ Trinitatis natura: & de creaturarum ratione disserens, pio sensu cum autoritate sanctarum Scripturarum explicuit. Quinto decimo verò volumine, totum operis sui corpus, citatis etiam patrum traditionibus confirmavit & communit.

X I V.

Prudens vir sæculari literatura eruditus, composuit *ἠθολόγιον* de toto veteri & novo Testamento personis excerptis. Commentatus est & in morem Græcorum Hexaemeron de mundi fabrica, usque ad conditionem primi hominis, & prævaricationem ejus. Composuit & libellos quos Græca appellatione prætitulavit *ἠθολόγιον, ἠθολόγια, ἀμαρτυρία*, id est, de divinitate, de compugnantia animi, de origine peccatorum. Fecit & in laudem martyrum sub aliquorum nominibus, Invitatorium ad martyrium librum unum, & hymnorum alterum. Speciali tamen intentione adversum Symmachum idololatriam defendentem: ex quorum lectione agnoscitur Palatinus miles fuisse.

X V.

Audentius Episcopus Hispanus, scripsit adversus Manichæos & Sabellianos & Arianos: maximèque intentione speciali contra Phetianos, qui nunc Bonofiaci vocantur, librum quem prætitulavit, de fide adversum omnes hæreticos: in quo ostendit antiquitatem Filii Dei coæternalem patri fuisse: nec initium deitatis tunc à Deo Patre acceperit, cum à Maria matre virgine homo Deo fabricante conceptus & natus est.

X V I.

Commodianus, dum inter sæculares literas etiam nostras legit, occasionem accepit fidei. Factus itaque Christianus, & volens aliquid studiorum suorum muneri offerre Christo suæ salutis